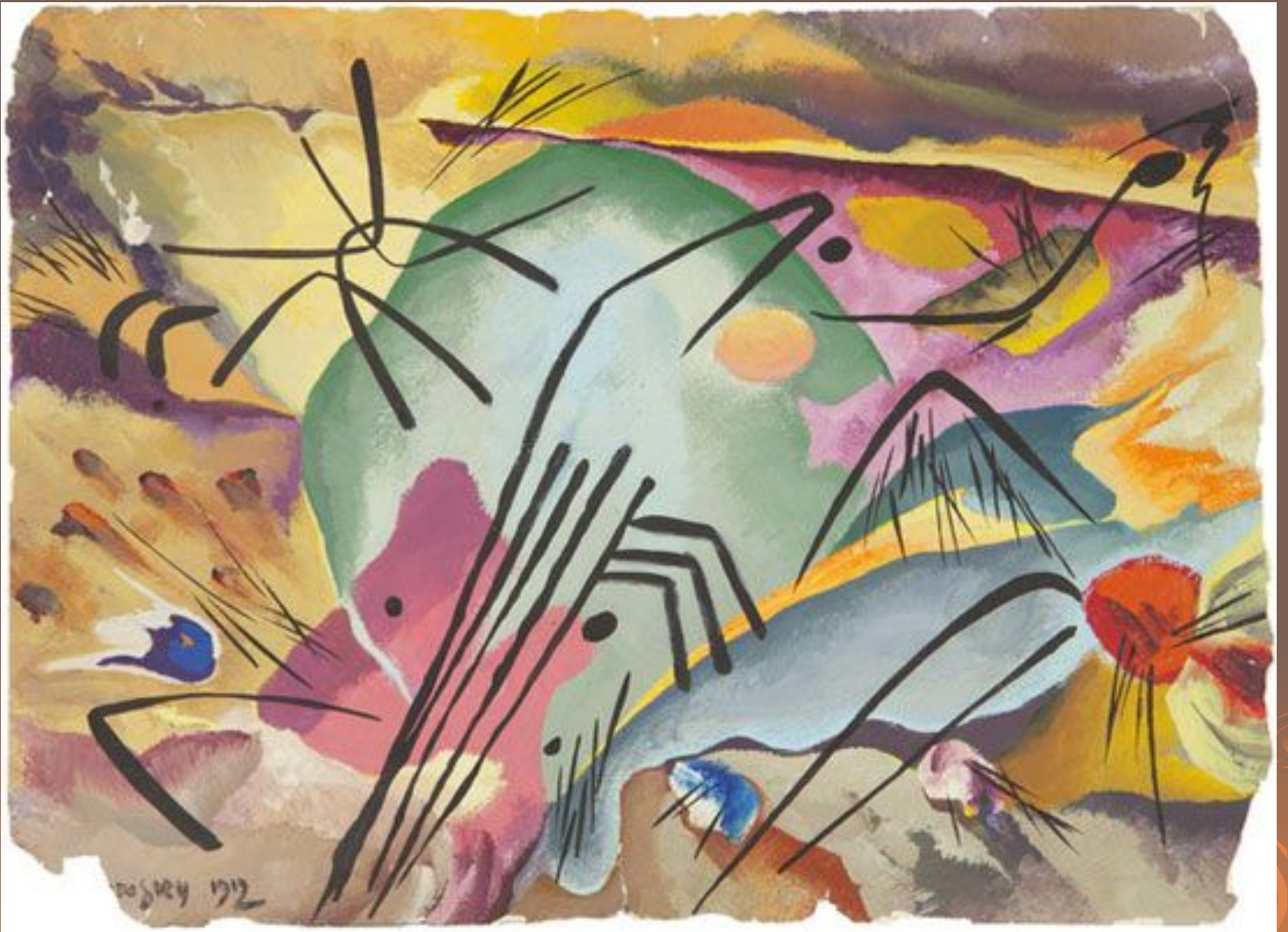

«Український авангард»

- Поняття «**український авангард**» введено у вжиток паризьким мистецтвознавцем А. Наковим (фр. *Andréi Nakov*) для виставки «Tatlin's dream», улаштованої в Лондоні 1973 року. Тоді Захід уперше побачив праці світового рівня безвісних авангардистів України Василя Єрмилова і Олександра Богомазова. І це змусило згадати про відомих у всьому світі майстрів, за походженням, вихованням, самосвідомістю і національними традиціями пов'язаних з Києвом, Харковом, Львовом, Одесою, таких як «найвірніший син України» Давид Бурлюк; поляк, котрий мав себе за українця, Казимир Малевич; професор Київського худінституту бандурист Володимир Татлін; засновниця української школи конструктивістської сценографії Олександра Екстер. Нарешті, феномен Олександра Архипенка, просиленого враженнями рідної землі: магією трипільської культури, архаїкою половецьких статуй, співучою лінійністю мозаїк Софії Київської і рельєфів Михайлівського Золотоверхого собору, кольорами селянської кераміки.
- На такому тлі поява Єрмилова і Богомазова не здавалася випадковістю. Уважний погляд на українську історію мистецтв без труднощів помічає низку пріоритетів. Перший абстрактний твір з'явився тут — малюнок Василя Кандинського на обкладинці каталогу «Салон Іздебського 2» (1910); перша широка міжнародна авангардна виставка у Російській імперії (той-таки Салон Іздебського) відбулася в Одесі і Києві, а вже потім у Петербурзі і Ризі. У всіх новаторських художніх об'єднаннях Росії, від «Бубнового валета» до «Мішені» і «Ослячого хвоста», українці (футуристи, неопримітивісти, бойчукісти) — найактивніші учасники і заводії. Та й виставлені там картини рясніли назвами: «Київ», «Плавні на Дніпрі», «Кобза», «Вулиця Фундуклеївська». Чорний квадрат на білому тлі з'явився уперше влітку 1914-го (раніш за Малевича!) у написаному під Києвом трактаті Богомазова «як найбільш викінчена форма», за словами автора

- Генетично авангард пов'язаний з мистецтвом сецесії і постімпресіонізмом, які пішли далеко від натуралізму у сферу уяви й експресії. Печерна людина, давній єгиптянин, середньовічний гот, індієць, візантієць і давній північно-західний американський індіанець і багато інших сторіччями трансформували природу в символічні форми, часто цілковито приховуючи натуралістичний вигляд об'єкта.
- Сецесія й авангард в Україні співіснували, перепліталися і взаємодіяли упродовж двох десятиріч (1910—1920-х рр.), витворюючи незвичайні комбінації і мистецькі гібриди. Декоративні стилізації Жука, мальовничі симфонії Маневича, необарочна схвильованість Новаківського, майже ван-гогівська полум'янність Бурачека, візантинізм «київського» Врубеля і «львівського» Бойчука — той сецесійно-фовістичний струмінь підживлював і стимулював авангардистів. Миттєва реакція Екстер, Архипенка, Бурлюків та Іздебського на кубізм Пікассо пояснюється тим, що вони в Україні жили у полі високої художньої напруги. Декоративність великих колірних площин, силуетна, без світлотіні, форма, творена бігом незалежної лінії, фовістська перенапруга барв і фактур — з цієї пластичної матерії формувався і неопримітивізм, і кубофутуризм, і експресіонізм, і конструктивізм. З філософії сецесіону (космізм і вічність, колективна безособова психологія, біологічні ритми Життя і Смерті) походить планетарний супрематизм Малевича і глобальний енергетизм Богомазова. Авангард — це занурення у глибини духовності, де людина відчувається «згустком космічної енергії» (Вернадський), а не лише маленькою стражденною істотою, як на полотнах передвижників-позитивістів.

Богомазов Олександр Костянтинович

«Мистецтво — нескінченний ритм,
митець — його чутливий
резонатор», — казав Олександр
Богомазов

- **Олексáндр Костянти́нович Богома́зов** (*26 березня (7 квітня) 1880, Ямпіль Харківської губернії, нині смт Сумської області — †3 червня 1930, Київ) — український графік, живописець, педагог, теоретик мистецтва.
- Є чільним представником українського й світового авангарду. 1914 року написав трактат «Живопис та Елементи» у якому розглянув взаємодію Об'єкта, Митця, Картини та Глядача, а також теоретично обґрунтував пошуки художнього авангарду.
- Пройшов у своїй творчості декілька творчих періодов. Найвідоміші — кубофутуризм (1913—1917) та спектралізм (1920—1930).
- Практично одразу після смерті ім'я та творчий доробок О. Богомазова було викреслено з історії радянської епохи. Лише у середині 1960-х. під час «відлиги» його ім'я та творчість були перевідкрити групою молодих київських мистецтвознавців (Д. Горбачов, Л.Череватенко та інші).

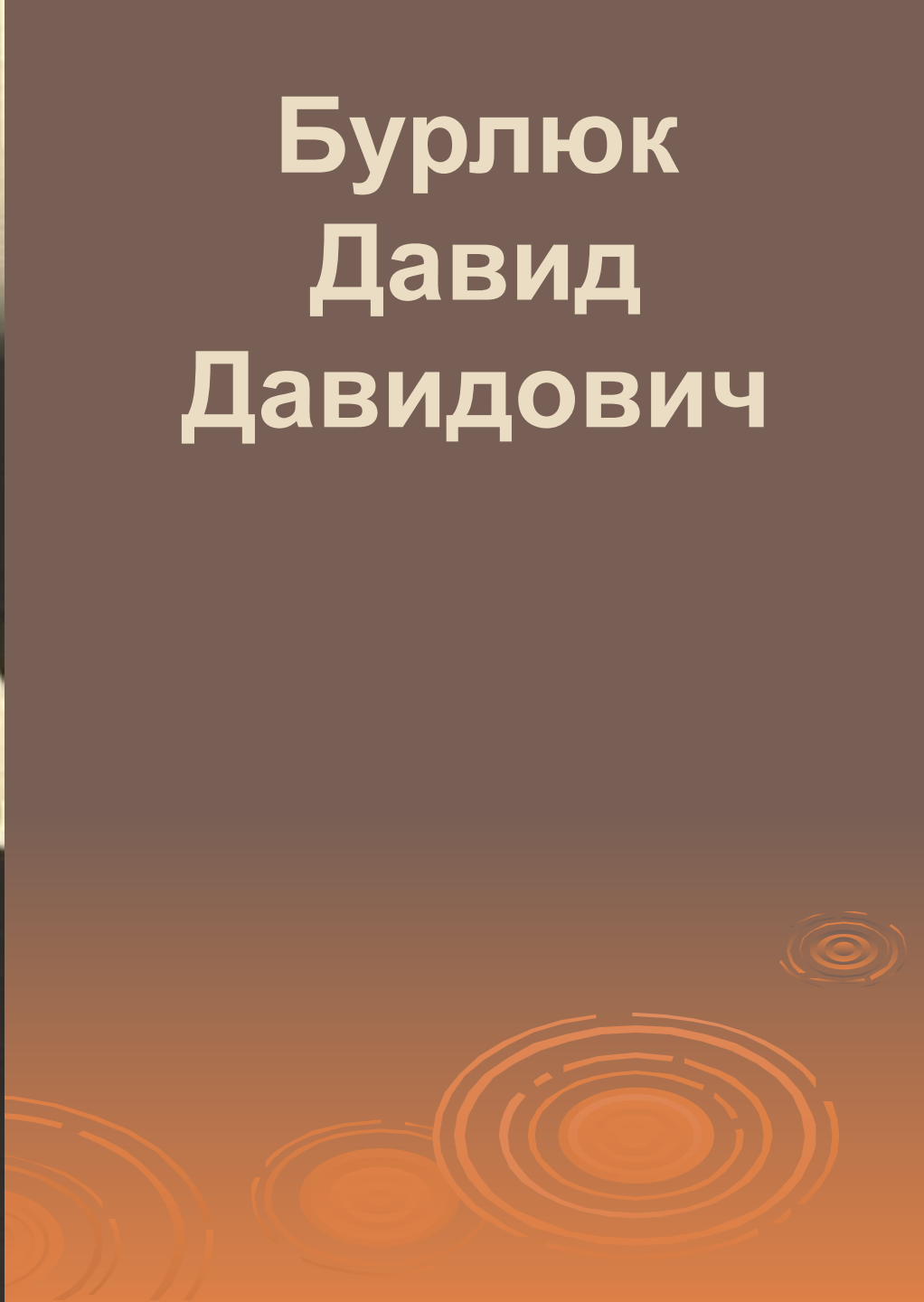

Пиллярі. 1927 р.

Трамвай. 1914 рік

Бурлюк
Давид
Давидович

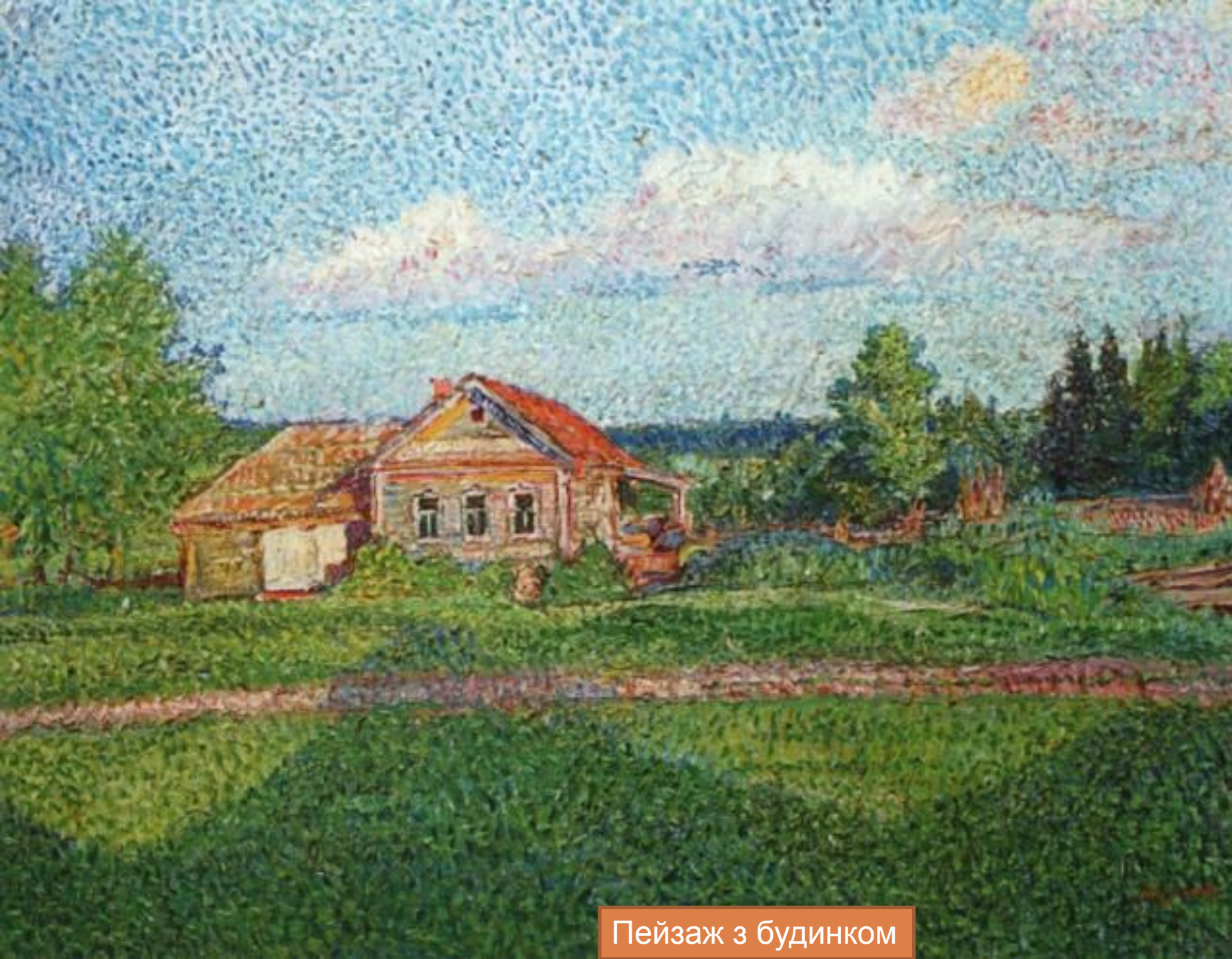
Весна в селі

Портрет поэта-футуриста В. А. Каменского

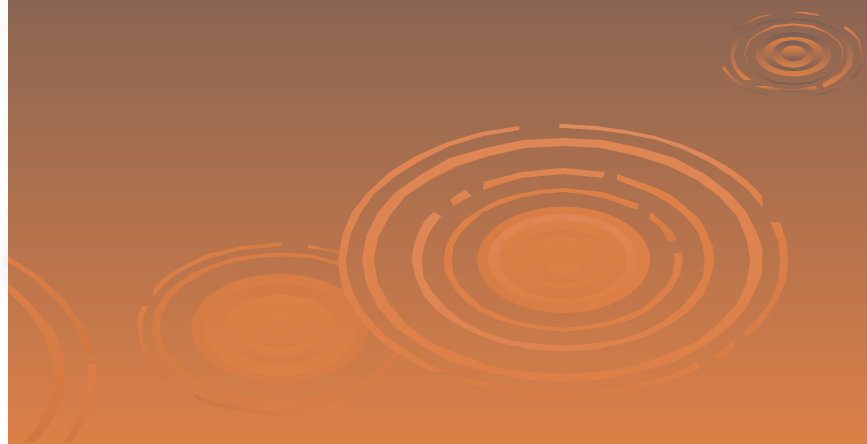
Голубий кінь

Пейзаж з будинком

**Єрмилов
Василь
Дмитрович**

▣ **Василь Дмитрович Єрмілов** (*9
березня (22 березня) 1894, Харків — †6
січня 1968, Харків) — український
живописець, графік, монументаліст,
художник-конструктор, представник
українського авангарду.^{[1][2]}

Обкладинка
журнала
«Авангард». 1929

Обкла́дка журналу
«Літстрой», 1933

Єрмилов Василь Дмитрович

Ескіз оформлення цигаркової
коробки. 1922

папір на картоні, гуаш

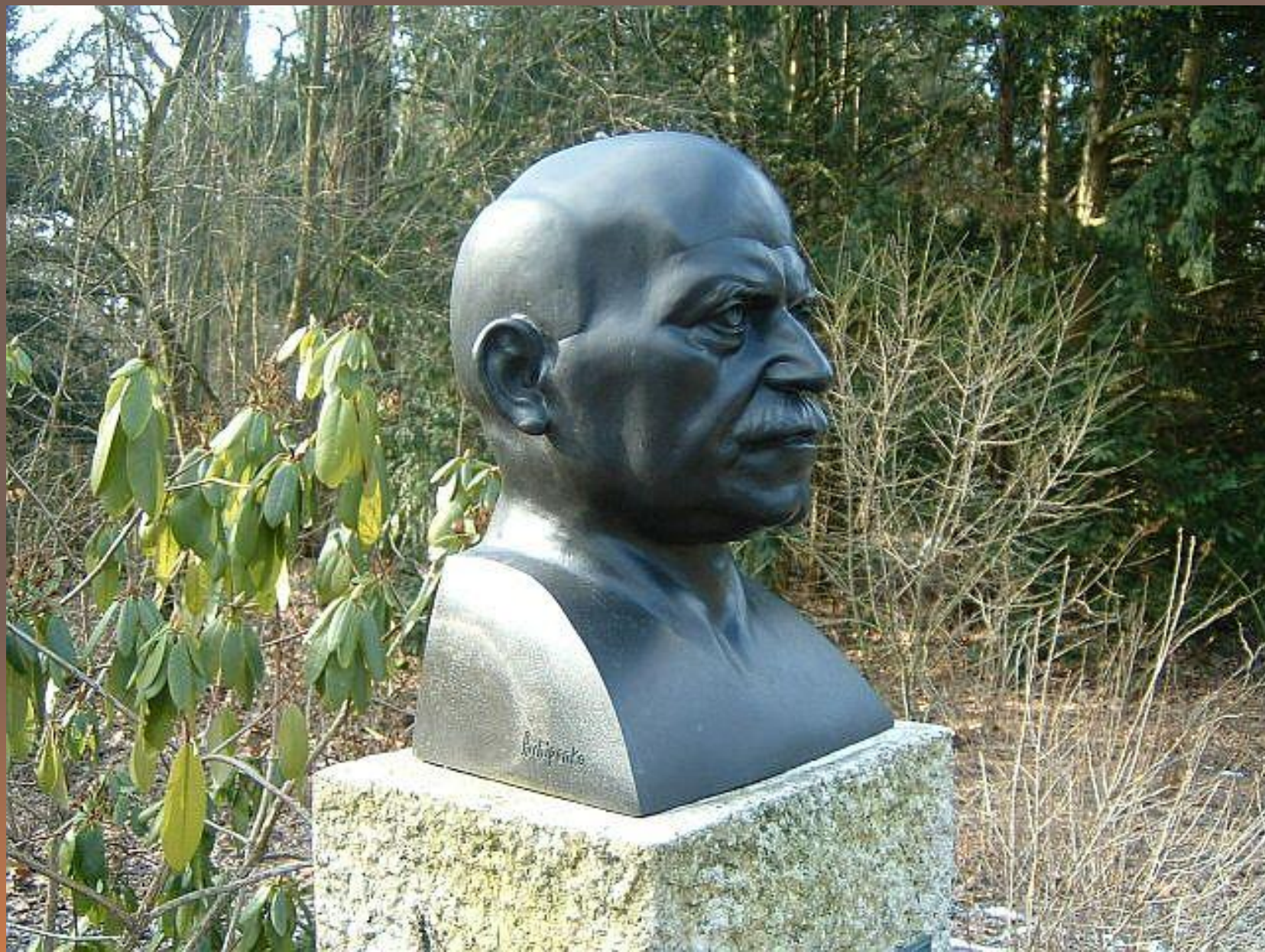
**Архипенко
Олександр
Порфирович**

- **Олексáндр Порфíрович Архіпенко** (*30 травня (11 червня) 1887, Київ — †25 лютого 1964, Нью-Йорк) — український та американський скульптор і художник, один із основоположників кубізму в скульптурі. Почесний член Об'єднання Мистців Українців Америки (ОМУА) та дійсний член Американської Академії Мистецтва і Літератури.
- Роботи Архипенка визначаються динамізмом, лаконічністю композиції й форми; він запровадив у скульптуру поліхромію, увігнутість і отвір, як виражальні елементи скульптури, синтетичні об'ємні рухомі конструкції. Одним з перших Архипенко використувати експресивні можливості «нульової», наскрізної форми — такою є пустота між піднятою рукою в скульптурі «Жінка, що вкладає волосся», 1915 року.

*Жінка, що вкладає
волосся ("Lady combing
her hair")*

Бюст Карла фон Вайнберга (Carl von Weinberg) (1961)

Гондольер

Екстер Олександра Олександрівна

- **Олексáндра Олексáндрівна Ёкстер** (дівоче прізвище — **Григорóвич**; * **18 січня 1882**, **Бялосток**, **Гродненської губернії**, нині **Польща** — † **17 березня 1949**, Фонтане-о-Роз, поблизу **Парижа**) — **педагог**, **маляр**, сценограф. Яскравий представник європейського **кубізму** та **футуризму**. До **Парижа** Екстер поїхала по нові враження. Але в паризькій академії навчали того самого, що й у Києві: академічні програми повсюди однакові. Київський приятель Екстер познайомив її з прихильником нового мистецтва поетом **Аполлінером**, а той відвів до майстерні **Пікассо**. Там вона й знайшла нову філософію **мистецтва**. «В її паризькій господі, так само, як у ній самій, впадало в очі своєрідне сполучення європейської культури з українським побутом. На стінах серед малюнків Пікассо і Брака можна було побачити українські **вишивки**, на підлозі — український **килим**, до столу подавали глиняні **горщечки**, яскраві **майолікові** тарілки з **варениками**». Це спогади **Аліси Коонен**, актриси **Московського камерного театру**, в якому Олександра Олександрівна поставила свої найліпші **спектаклі**: «Саломея», «Ромео і Джульєтта». Померла вона 1949 року в передмісті Парижа. Уже зовсім хвора, писала друзям, що тужить за Москвою, за Києвом: *«Зима, що надходить, буде дуже важка. Це дев'ята зима від початку війни, і для мене вона буде найважча».*

Три жіночі фігури, 1910

 [Увеличить](#)

Построение
плоскостей по
движению цвета. 1918

Город ночью. 1919. Масло

Цветовая конструкция

Міст. Севр.

Берег моря

Натюрморт с пейзажем

Иллюстрация
к книге Сафо
"Стихи"

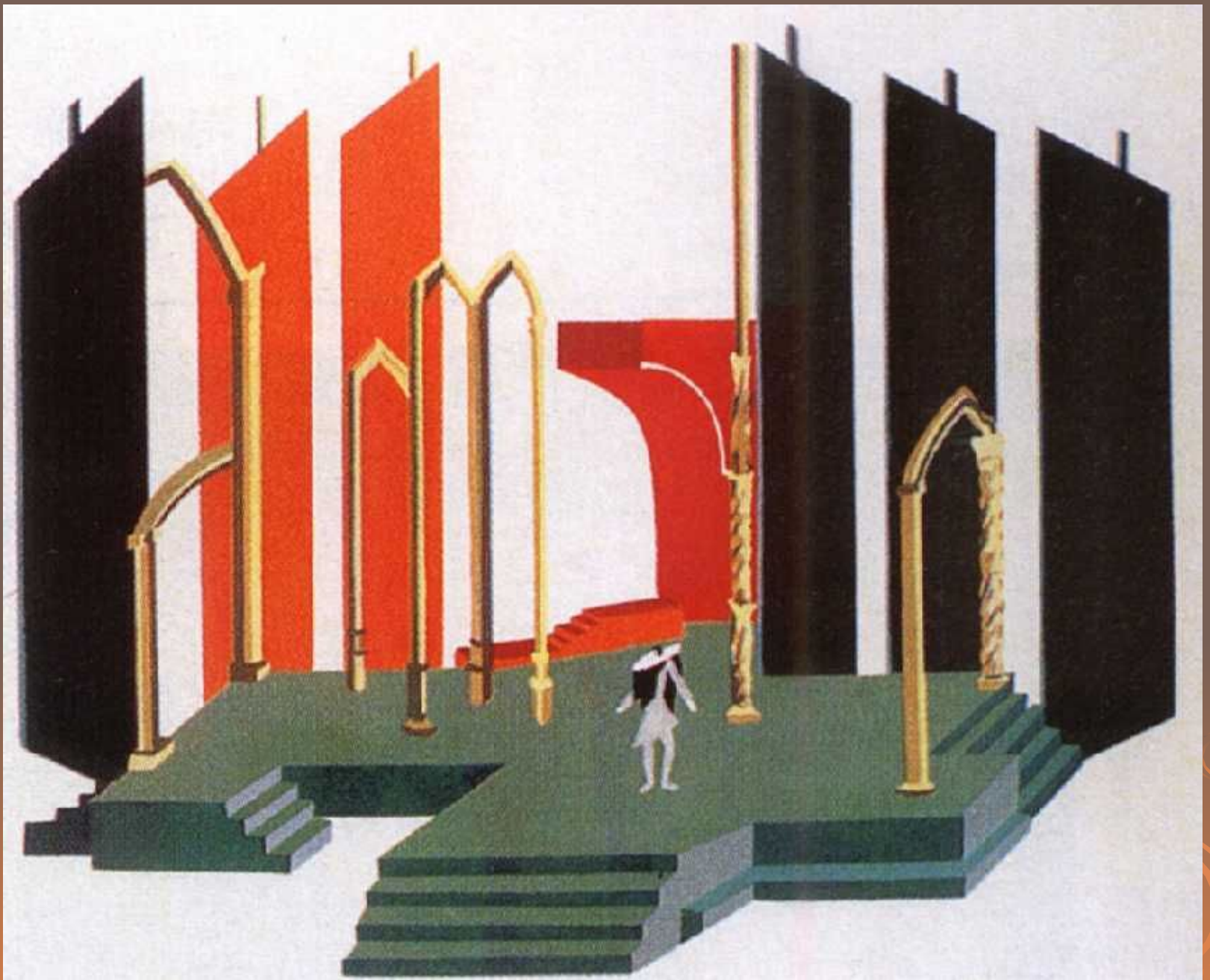
- Французький художник-кубіст Леже, приятель Олександри Екстер, не раз закидав Асі надмірну яскравість її полотен. Під впливом цієї критики вона написала кілька монохромних картин. Але це для неї був кольоровий піст, і починаючи з 1914 року, її кубізм вибухнув усіма барвами Веселка|веселки, вона була зачарована українським народним мистецтвом. Ці твори мали комерційний успіх. Їх виставляли й охоче купували в Полтаві, Києві, Москві, Берліні. Сільські художники у свої власні твори внесли динаміку кубофутуризму, а Екстер під їхнім впливом кольорувала площини й грані свого живопису яскравими барвами. Відкриваючи виставку селянки Ганни Собачко в Києві 1918 року, за часів УНР, Екстер промовила: «*Молоді слов'янські народи віддають перевагу радісним ясним кольорам*». Те ж саме казала вона й Леже. І під її впливом, як також і інших вихідців з України та Росії, французькі кубісти розкріпачили свою палітру. Та Екстер пішла далі за французів. Вона стала абстракціоністкою, на що не зважилися її паризькі друзі Пікассо, Брак, Леже. У своїй київській студії вона навчала абстрактного мистецтва навіть дітей, пропонуючи їм ілюструвати казку не сюжетно, а з допомогою ритмів. Оновила вона й театральне мистецтво. Чи не вперше у світовій сценографії наважилася обігравати весь куб сцени, а не лише її підлогу-планшет. Теперішні шанувальники Мельпомени в Європі та Америці найчастіше й не здогадуються, що новітнім оформленням сценічного дійства — лаконічним, конструктивним, рухливим — вони зобов'язані художниці з далекої України

Дизайн костюму Фаміра
Кифаред до драми «Фаміра
Кифаред»

Женский костюм для
испанского танца.
1920

Дон-Жуан

Третья женская маска. Эскиз костюма
к спектаклю "Ромео и Джульетта" У.
Шекспира. Московский Камерный
театр

Эскиз костюма женщины в юбке с фижмами к спектаклю по пьесе П. Кальдерона "Дама-Неведимка"